

بررسی و ارزشیابی معیارهای آموزشی مجتمع آموزش سلامت شهرستان بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵

محمدصالح زارعی ایچی^۱، ابوالقاسم امینی^۲، احمد پورعباس^۳

تاریخ دریافت ۱۳۹۷/۰۱/۱۶ تاریخ پذیرش ۱۳۹۷/۰۴/۰۵

چکیده

پیش‌زمینه و هدف: ارزشیابی یک فرایند تحلیل کلی و نظام‌اند است که منجر به داوری و یا ارائه پیشنهادات مربوط به کیفیت یک موسسه آموزش عالی می‌شود و می‌تواند منجر به بهبود مستمر کیفیت شود، لذا مطالعه حاضر باهدف ارزشیابی آموزشی مجتمع آموزش سلامت شهرستان بوکان به انجام رسید.

مواد و روش کار: مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی-مقطعی بوده که با مشارکت تمامی مدیران، اساتید، دانشجویان و کارکنان مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان و با استفاده از شاخص‌های ارزشیابی موسسه‌ای دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور انجام شد. ابتدا بررسی‌های توصیفی روی داده‌ها صورت گرفت و نتایج به صورت فراوانی و درصد برای متغیرهای کیفی و نیز میانگین و انحراف معیار برای متغیرهای کمی گزارش شد. همچنین نتایج به تفکیک برای هر حیطه گزارش شد.

یافته‌ها: میانگین مطلوبیت از دیدگاه کلی دانشجویان، اساتید، مدیران، کارکنان و مستندات بررسی‌شده به ترتیب برابر ۶۵، ۷۹، ۷۶، ۷۰ و ۷۰ درصد بود که در بین آن‌ها بالاترین سطح مربوط به نگاه اساتید و پایین‌ترین سطح مربوط به دانشجویان بود. متوسط کل نتایج برای کل جمعیت برابر ۷۲ درصد بود. یافته‌ها نشان داد که بالاترین امتیاز به حوزه‌های رسالت و اهداف، آموزش مداوم فارغ‌التحصیلان و آموزش دانشجویان و پایین‌ترین سطح به حوزه‌های مدیریت، هیئت‌علمی و اساتید و آموزش بالینی اختصاص دارد.

بحث و نتیجه‌گیری: یافته‌ها نشان داد که وضعیت این مجتمع در حد نسبتاً مطلوب می‌باشد، گرچه لزوم طراحی و اجرای مداخلاتی جهت مرتفع نمودن مشکلات حوزه‌های دارای نقص به‌وضوح احساس می‌شود.

کلیدواژه‌ها: ارزشیابی، آموزش پزشکی، معیارها

مجله دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره شانزدهم، شماره پنجم، پی‌درپی ۱۰۶، مرداد ۱۳۹۷، ص ۳۶۴-۳۷۲

آدرس مکاتبه: تبریز، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز- گروه آموزش پزشکی، تلفن: ۰۹۱۴۴۸۲۵۲۷۵

Email: zariy_m@yahoo.com

مقدمه

پروژه، فرآیند هدف یا برنامه درسی به اجرا در می‌آید. هدف اصلی ارزشیابی آموزشی تعیین قدر و ارزش پدیده مورد ارزشیابی است تا اینکه به مدیران کمک کند تا درباره آن پدیده تصمیم‌های درستی اتخاذ نمایند (۳).

هنگام بررسی کیفیت آموزش عالی باید درون‌داد (اعضای هیئت‌علمی، دانشجویان)، فرآیند (روش‌های یاددهی- یادگیری) و برونداد (دانش‌آموختگان و تولید دانش نو) مورد ارزشیابی قرار گیرد. با توجه به رویکردهای حاصل از ارزیابی آموزش عالی، پنج رویکرد عمده برای ارزیابی آموزش عالی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این

ارزشیابی را فرآیند جمع‌آوری اطلاعات جهت مشخص کردن میزان تحقق اهداف دانسته‌اند (۱). هدف‌های نظام آموزشی در سطوح مختلف شامل رسالت‌ها، اهداف آرمانی، اهداف کلی و رفتاری تعیین می‌گردند. ارزشیابی برای اطمینان از میزان تحقق اهداف و قضاوت درباره نقاط قوت و ضعف و تصمیم‌گیری جهت بهبود، ارتقاء کارایی، اثربخشی و کیفیت آن انجام می‌گیرد (۲). ارزشیابی در حیطه‌های مختلف انجام می‌شود که یکی از آن‌ها ارزشیابی آموزشی است که برای تعیین کیفیت اثربخشی و یا ارزش یک برنامه، فرآورده،

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز- ایران (نویسنده مسئول)

^۲ استادیار، مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، پژوهشکده مدیریت سلامت و ارتقاء ایمنی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز- ایران

^۳ مربی، مرکز تحقیقات آموزش پزشکی، پژوهشکده مدیریت سلامت و ارتقاء ایمنی، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز- ایران

شفاف نمودن وضعیت فرایندهای آموزشی، شناسایی و مرتفع نمودن کاستی‌های احتمالی در مؤسسه مذکور بردارد.

مواد و روش کار

مطالعه حاضر یک مطالعه توصیفی-مقطعی بوده که در سال ۱۳۹۵ با مشارکت دانشجویان (۱۰۱ نفر)، اساتید (۱۵ نفر)، مدیران (۴ نفر) و پرسنل (۴ نفر) مؤسسه آموزش سلامت بوکان (که تمامی آنان به صورت تمام شماری مورد مطالعه قرار گرفتند) و با استفاده از شاخص‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور به انجام رسید معیار ورود افراد به مطالعه، فعالیت آن‌ها به عنوان دانشجو، استاد، مدیر و یا کارمند در مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان و معیار خروج افراد از مطالعه، عدم تمایل آن‌ها به شرکت در مطالعه بود.

ابزار مورد استفاده در این مطالعه، ابزار اعتباربخشی مؤسسه‌های دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌باشد که از سوی معاون آموزش و امور دانشگاهی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در سال ۱۳۸۴ انتشار یافته است. لازم به ذکر است که این ابزار یک ابزار استاندارد شده است و تمامی مراحل روایی و پایایی آن در طی فرایند تدوین به انجام رسیده است، لذا نیازی به طی نمودن مجدد فرایند ارزیابی روایی و پایایی آن نبود. در این پژوهش ۸ حوزه مطالعه شدند که در کل تعداد ۱۵۱ شاخص به تناسب نوع موضوع شاخص در این ۸ حوزه از منابع اخذ داده‌ها (۵ نوع منبع اخذ داده شامل اساتید، مدیران، کارکنان، دانشجویان، شواهد و مستندات) مورد بررسی قرار گرفتند و به تعداد منابع اخذ داده‌ها ۵ نوع پرسشنامه طراحی گردید. پاسخ‌ها با گزینه‌های: نامعلوم (نمره صفر)، کاملاً مخالف (نمره ۱)، مخالف (نمره ۲)، موافق (نمره ۳) و کاملاً موافق (نمره ۴) ثبت شد. شاخص‌های توصیفی با استفاده از داده‌ها استخراج گردید و نتایج به صورت فراوانی (درصد) برای متغیرهای کیفی و نیز میانگین و انحراف معیار برای متغیرهای کمی گزارش شد. در این بررسی علاوه بر گزارش دهی نتایج ارزیابی هر سؤال، نتایج مشاهدات برای هر حیطة به تفکیک و نیز برای کل چک‌لیست با استفاده از روش تعیین نقاط برش آماری بررسی و گزارش گردید. همچنین تمامی سؤالات و حیطة‌ها بر اساس سطح انطباق با شاخص‌ها رتبه‌بندی (اولویت‌بندی) شد و بر این اساس، وضعیت فرایندهای آموزشی مجتمع آموزش سلامت بوکان در ابعاد مختلف ارزیابی گردید. در این پژوهش جهت انجام آنالیز داده‌ها از SPSS19 استفاده گردید. پژوهشگران به رعایت معیارهای اخلاقی در طول انجام پژوهش کاملاً پایبند بودند و بر این اساس، تمامی مشارکت‌کنندگان در قبول یا رد مشارکت و نیز انصراف از ادامه همکاری اختیار تام داشتند. برای تعیین نقاط قوت و ضعف در حوزه‌های مورد بررسی نتایج کم‌تر

رویکردها عبارت‌اند از: الف- ارزیابی درونی (خودارزیابی) ب- ارزیابی بیرونی ج- تحلیل آماری رفتار نظام آموزش عالی با استفاده از نشانگرهای عملکرد د- نظرسنجی از دانشجویان، دانش‌آموختگان، کارفرمایان و نهادهای تخصصی ه- آزمون دانش، نگرش و توان دانش‌آموختگان (۴).

در ارزشیابی درونی مسئولیت و هدایت بر عهده خود تیم ارزشیابی می‌باشد. از آنجاکه این نوع ارزشیابی مبتنی بر هدف است، بنابراین باید گروه آموزشی عوامل مؤثر در دستیابی به اهداف و رسالت‌های گروه را شناسایی نموده و سپس وضعیت مطلوب را برای آن تعریف نماید. این تعریف باید ناظر به اهداف گروه بوده و وضعیت مطلوب بر اساس ملاک‌های هر عامل، با توجه به اهداف تعیین گردد. به این ترتیب با مقایسه وضع موجود با وضعیت مطلوبی که بر اساس اهداف گروه تعیین شده، می‌توان به میزان مطلوبیت اوضاع و میزان دستیابی به اهداف و یا فاصله از آن دست یافت (۵).

کاربرد روش‌های تحلیلی (ارزشیابی‌ها) (در مطلوب کردن فعالیت‌های نظام آموزش عالی از آنجا اهمیت دارد که آموزش عالی درصد قابل توجهی از جمعیت کشور را زیر پوشش قرار داده و هزینه‌های کلانی را نیز به اقتصاد کشور تحمیل می‌نماید و چنان چه نتواند به اهداف خود دست یابد، علاوه بر اتلاف هزینه‌ها پیامدهای ناگواری را با تربیت نیروی انسانی غیرماهر و غیرکارآمد دربر خواهد داشت (۶). روند کنونی آموزش عالی به گونه‌ای است که گرایش شدیدی به افزایش آمادگی دانشجویان برای شغل آینده آن‌ها و کسب دانش و مهارت‌های کاربردی در این راستا وجود دارد و لازم است تمامی دانشجویان آموزش‌های ایمن، منصفانه و معقول دریافت نمایند، لذا طراحی ساختاری منسجم برای ارزیابی توانمندی دانشجویان و نیز جذب و موفقیت دانشجویان در آینده شغلی امری ضروری به نظر می‌رسد (۷).

ارتقای فعالیت‌ها و بهبود کیفیت خدمات بالینی و آموزشی نیازمند تدوین استانداردهای مرتبط با کیفیت بر اساس شاخص‌هایی مانند اهمیت، پذیرفته بودن، قابلیت اجرایی و نیز متکی بودن بر شواهد است (۸، ۹).

دانشگاه علوم پزشکی ارومیه دارای ۷ دانشکده و ۴ مؤسسه آموزش سلامت (سلماس، نقده، میاندوآب و بوکان) می‌باشد. مؤسسه آموزش سلامت بوکان با پذیرش ۲۵ دانشجوی رشته کارشناسی پرستاری در سال ۱۳۹۱ شروع به کار کرد. با توجه به اینکه مرور منابع و مستندات نشان می‌دهد که تاکنون ارزشیابی جامعی از عملکرد مؤسسه آموزش سلامت بوکان انجام نشده است، لذا مطالعه حاضر با بررسی و ارزشیابی معیارهای آموزشی مجتمع آموزش سلامت شهرستان بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۵ به اجرا درآمد. پژوهشگران امیدوارند اجرای این مطالعه بتواند گام مؤثری در جهت

با شاخص‌ها برخوردار است. همچنین میانگین رعایت شاخص‌ها بر اساس تمامی سؤالات و حیطه‌های بررسی شده برابر $70/61$ درصد و با انحراف معیار $20/39$ می‌باشد. این امر بیانگر آن است که اکثریت کارکنان آموزشی به مطالعه، وضعیت رعایت شاخص‌های مورد بررسی را که در واقع، معرف رضایت آن‌ها از وضعیت نیز می‌باشد، در حد مطلوب ارزیابی کرده بودند (جدول ۱).

تحلیل پایانی در این حوزه به بررسی میزان رعایت شاخص‌ها برحسب حوزه‌های اصلی بر اساس مستندات بررسی شده مربوط می‌شود. نتایج به دست آمده در این قسمت نشان دهنده آن است که حوزه رسالت و اهداف با $87/50$ درصد انطباق، دارای بالاترین سطح رعایت شاخص و حوزه آموزش بالینی با $61/45$ درصد انطباق، از بیشترین میزان رعایت الزامات تعیین شده برخوردار بود.

همچنین جدول ۱، نشان دهنده وضعیت کلی رعایت شاخص‌ها در حوزه‌های مختلف به تفکیک منابع اخذ داده است. بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه رسالت و اهداف در ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی‌های مربوط به کارکنان و مستندات با میانگین $87/50$ درصد انطباق می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از دانشجویان با $69/47$ درصد انطباق و با انحراف معیار $20/79$ اختصاص دارد. بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه مدیریت در ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به مدیران با میانگین $72/34$ درصد انطباق و با انحراف معیار $15/38$ می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از کارکنان با $62/50$ درصد انطباق و با انحراف معیار $25/51$ اختصاص دارد. (جدول ۱)

بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه منابع و امکانات در ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به اساتید با میانگین $78/60$ درصد انطباق و با انحراف معیار $14/02$ می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از دانشجویان با $63/02$ درصد انطباق و با انحراف معیار $12/12$ اختصاص دارد. بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه آموزش کارکنان در ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به کارکنان با میانگین $78/12$ درصد انطباق می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه به ارزیابی صورت گرفته از مستندات با 65 درصد انطباق و با انحراف معیار صفر اختصاص دارد (جدول ۱).

بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه آموزش مداوم فارغ‌التحصیلان در ارزشیابی انجام شده در این مطالعه نشان می‌دهد

از 50 درصد نامطلوب، $75-50$ درصد نسبتاً مطلوب و بالاتر از 75 درصد مطلوب تعریف شد.

یافته‌ها

در این مطالعه در آغاز، میانگین انطباق با شاخص‌ها در هر حیطه ارزشیابی بر اساس منبع اخذ داده محاسبه شده است (جدول ۱). نتایج به دست آمده از دیدگاه دانشجویان گویای این حقیقت است که حیطه رسالت و اهداف با میانگین $69/47$ درصد انطباق و با انحراف معیار $20/79$ دارای بیشترین میزان رعایت شاخص‌ها، و نیز حیطه منابع و امکانات با $63/02$ درصد انطباق و با انحراف معیار $12/12$ دارای کم‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها می‌باشد. در مجموع شاخص‌های مورد بررسی از دیدگاه دانشجویان، میزان رعایت شاخص‌ها برابر $65/67$ درصد و با انحراف معیار $11/87$ می‌باشد، بدین معنی که دانشکده مورد بررسی دوسوم از شاخص‌های تعریف شده در ابزار را رعایت نموده است.

بررسی میانگین انطباق از دیدگاه اساتید نشان می‌دهد که حیطه رسالت و اهداف با میانگین $85/71$ درصد انطباق و با انحراف معیار $14/59$ ، بالاترین و حیطه آموزش بالینی با میانگین $78/04$ درصد انطباق و با انحراف معیار $12/06$ ، پایین‌ترین میزان انطباق را به خود اختصاص داده است. همچنین سطح کلی انطباق بر اساس تمامی حیطه‌ها و شاخص‌های متعلق به آن‌ها از دیدگاه اساتید برابر $79/34$ درصد و با انحراف معیار $10/93$ می‌باشد. این امر نشان می‌دهد که غالب اساتید دارای سطح رضایت بالایی از وضعیت دانشکده در رابطه با شاخص‌های مورد بررسی می‌باشند و هیچ‌یک از آن‌ها از رضایت اندکی برخوردار نیست. (جدول ۱)

بررسی میانگین امتیازات کسب شده در هر حیطه از دیدگاه مدیران نشان می‌دهد که حوزه رسالت و اهداف با $85/41$ درصد انطباق و با انحراف معیار $10/48$ بالاترین و حوزه منابع و امکانات با $64/37$ درصد انطباق و با انحراف معیار $17/83$ از پایین‌ترین سطح انطباق با شاخص‌ها برخوردار بودند. همچنین میانگین رعایت شاخص‌ها بر اساس تمامی سؤالات و حیطه‌های بررسی شده برابر $76/49$ درصد و با انحراف معیار $17/27$ بود، بدین معنی که اکثریت پاسخ‌دهندگان به سؤالات، وضعیت رعایت شاخص‌های مورد بررسی را که در واقع، معرف رضایت آن‌ها از وضعیت نیز می‌باشد، در حد مطلوب ارزیابی کرده بودند (جدول ۱).

بررسی میانگین امتیازات کسب شده در هر حیطه در رابطه با رعایت شاخص‌های مورد بررسی از دیدگاه کارکنان آموزشی نشان می‌دهد که حوزه رسالت و اهداف با $87/50$ درصد انطباق و با انحراف معیار $14/43$ بالاترین و حوزه اعضای هیئت علمی و اساتید با $53/12$ درصد انطباق و با انحراف معیار $18/02$ از پایین‌ترین سطح انطباق

ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به اساتید با میانگین ۸۰/۲۶ درصد و با انحراف معیار ۱۱/۰۲ می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از دانشجویان با ۶۵/۸۵ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۳/۳۲ اختصاص دارد. بررسی وضعیت رعایت شاخص‌ها حوزه آموزش بالینی در ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به مدیران با میانگین ۷۸/۳۶ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۷/۱۰ می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از مستندات با ۶۱/۴۵ درصد انطباق و با انحراف معیار صفر اختصاص دارد (جدول ۱).

که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به مستندات با میانگین ۸۳/۳۳ درصد انطباق و با انحراف معیار صفر می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از کارکنان با ۷۵ درصد انطباق و با انحراف معیار ۲۷/۷۱ اختصاص دارد. بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه هیئت علمی و اساتید در ارزشیابی انجام شده نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به اساتید با میانگین ۷۸/۶۰ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۲/۷۳ می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از کارکنان با ۵۳/۱۲ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۸/۰۲ اختصاص دارد (جدول ۱).
بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های حوزه آموزش دانشجو در

جدول (۱): میانگین انطباق با شاخص‌ها در هر حیطة ارزشیابی بر اساس منبع اخذ داده

سطح رضایت	دانشجویان		اساتید		مدیران		کارکنان		مستندات	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
رسالت و اهداف	۶۹/۴۷	۲۰/۷۹	۸۵/۷۱	۱۴/۵۹	۸۵/۴۱	۱۰/۴۸	۸۷/۵۰	۱۴/۴۳	۸۷/۵۰	۰
مدیریت	-	۰	-	۰	۷۲/۳۴	۱۵/۳۸	۶۲/۵۰	۲۵/۵۱	۶۳/۴۶	۰
منابع و امکانات	۶۳/۰۲	۱۲/۱۲	۷۸/۶۰	۱۴/۰۲	۶۴/۳۷	۱۷/۸۳	۷۶/۰۴	۲۵/۷۶	۷۵/۰۰	۰
آموزش کارکنان	-	۰	-	۰	-	-	۷۵/۱۲	۱۵/۳۷	۶۵/۰۰	۰
آموزش فارغ‌التحصیلان	-	۰	-	۰	۷۷/۱۸	۱۳/۹۳	۷۵/۰۰	۲۷/۷۱	۸۳/۳۳	۰
هیئت علمی و اساتید	۶۵/۸۹	۱۹/۹۷	۷۸/۶۰	۱۲/۷۳	۷۶/۵۲	۲۲/۳۸	۵۳/۱۲	۱۸/۰۲	۷۵/۰۰	۰
آموزش دانشجو	۶۵/۸۵	۱۳/۳۲	۸۰/۲۶	۱۱/۰۲	۷۹/۲۶	۱۸/۳۴	۶۶/۶۶	۲۶/۶۵	۷۸/۳۳	۰
آموزش بالینی	۶۴/۵۳	۱۲/۶۰	۷۸/۰۴	۱۲/۰۶	۷۸/۳۶	۱۷/۱۰	۶۶/۶۶	۱۱/۷۸	۶۱/۴۵	۰
رضایت کل	۶۵/۶۷	۱۱/۸۷	۷۹/۳۴	۱۰/۹۳	۷۶/۴۹	۱۷/۲۷	۷۰/۶۱	۲۰/۳۹	۷۰/۸۳	۰

شاخص‌های ارزشیابی در مجموع تمامی حوزه‌های مورد بررسی و نیز از تمامی منابع اخذ اطلاعات، برابر با ۷۲/۵۹ درصد و با انحراف معیار ۱۴/۰۵ می‌باشد بدین معنی که مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان در مجموع به میزان ۷۲/۵۹ درصد، شاخص‌های مورد استفاده جهت انجام ارزشیابی را رعایت نموده است (جدول ۲).

بررسی وضعیت رعایت شاخص‌های مجموع حوزه‌ها نشان می‌دهد که بالاترین سطح رعایت شاخص‌های این حوزه متعلق به ارزیابی مربوط به اساتید با میانگین ۷۹/۳۴ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۰/۹۳ می‌باشد و پایین‌ترین سطح رعایت شاخص‌ها در این حوزه نیز به ارزیابی صورت گرفته از دانشجویان با ۶۵/۶۷ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۱/۸۷ اختصاص دارد. بعلاوه، میزان رعایت

جدول (۲): بررسی ارزشیابی وضعیت مجموع حوزه ها به تفکیک منبع اخذ اطلاعات

منبع اخذ اطلاعات	میانگین	انحراف معیار
دانشجویان	۶۵/۶۷	۱۱/۸۷
اساتید	۷۹/۳۴	۱۰/۹۳
مدیران	۷۶/۴۹	۱۷/۲۷
کارکنان	۷۰/۶۱	۱۶/۱۴
مستندات	۷۰/۸۳	۰
کل	۷۲/۵۹	۱۴/۰۵

همچنین بررسی وضعیت کلی رعایت شاخص ها به تفکیک حوزه های ارزشیابی حاکی از آن است که بالاترین سطح انطباق به حوزه رسالت و اهداف با میانگین ۸۳/۱۲ درصد و با انحراف معیار ۱۴/۰۵ و پایین ترین سطح به حوزه مدیریت با میانگین ۶۶/۱۰ درصد و با انحراف معیار ۲۰/۴۵ مربوط می شود (جدول ۳).

همچنین بررسی وضعیت کلی رعایت شاخص ها به تفکیک حوزه های ارزشیابی حاکی از آن است که بالاترین سطح انطباق به حوزه رسالت و اهداف با میانگین ۸۳/۱۲ درصد و با انحراف معیار ۱۴/۰۵ و پایین ترین سطح به حوزه مدیریت با میانگین ۶۶/۱۰ درصد و با انحراف معیار ۲۰/۴۵ مربوط می شود (جدول ۳).

جدول (۳): بررسی ارزشیابی وضعیت مجموع حوزه ها به تفکیک منبع اخذ اطلاعات

منبع اخذ اطلاعات	میانگین	انحراف معیار
رسالت و اهداف	۸۳/۱۲	۱۴/۰۵
حوزه مدیریت	۶۶/۱۰	۲۰/۴۵
منابع و امکانات	۷۱/۴۱	۱۷/۴۴
آموزش کارکنان	۷۱/۵۶	۲۷/۷۲

درونی در دو گروه آموزشی پرستاری و مامایی در رشته های کارشناسی ارشد پرستاری و مامایی و دکتری پرستاری در هشت حوزه بر اساس الگوی SWOT به ترتیب ۸۰/۴، ۸۱/۵ و ۸۲/۱ درصد بوده است و بالاترین میزان مطلوبیت در رشته کارشناسی ارشد پرستاری در حوزه مدیریت و سازمان دهی (۱۰۰ درصد) و در رشته کارشناسی ارشد مامایی در حوزه هیئت علمی (۱۰۰ درصد) و در رشته دکتری پرستاری در دو حوزه مدیریت و سازمان دهی و هیئت علمی (۱۰۰ درصد) بوده است. تفاوت نتایج پژوهش حاضر در مقایسه با نتایج این مطالعه نیز می تواند مرتبط با سوابق و امکانات مجتمع آموزش سلامت بوکان و نوع سؤالات و سهل گیری یا سخت گیری ارزیابان باشد.

در مطالعه دیگری که توسط یارمحمدیان و کلباسی (۱۱) و با هدف ارزیابی درونی گروه های آموزشی دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۸۳-۱۳۸۲ به انجام رسیده، نشان داده شده که گروه مدیریت خدمات بهداشتی - درمانی در همه مؤلفه ها به جز مؤلفه دانشجویان نسبتاً مطلوب بوده است، در حالی که در مطالعه حاضر حوزه های رسالت و اهداف و آموزش مداوم فارغ التحصیلان مطلوب و در بقیه حوزه نسبتاً

بحث و نتیجه گیری

بررسی های صورت گرفته نشان می دهد که در مجموع حوزه های مورد بررسی، میانگین رعایت شاخص ها برابر ۷۲/۵۹ درصد و با انحراف معیار ۱۴/۰۵ می باشد که می توان آن را در سطح نسبتاً مطلوب ارزیابی نمود. بالاترین سطح رعایت شاخص ها از نگاه اساتید با ۷۹/۳۴ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۰/۹۳ و پایین ترین سطح نیز به دانشجویان با ۶۵/۶۷ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۱/۸۷ اختصاص دارد که این امر به لزوم توجه بیشتر به دانشجویان به عنوان ذی نفعان اصلی سیستم آموزشی دلالت دارد. همچنین بر اساس حوزه های آموزشی مورد بررسی، بالاترین سطح رضایت از شاخص ها به حوزه رسالت و اهداف با ۸۳/۱۲ درصد انطباق و با انحراف معیار ۱۴/۰۵ و پایین ترین سطح نیز به حوزه مدیریت با ۶۶/۱۰ درصد انطباق و با انحراف معیار ۲۰/۴۵ اختصاص دارد.

مقایسه نتایج این مطالعه با مطالعات ارزیابی درونی گروه های آموزشی مختلف در کشور را می توان به شرح زیر به بحث گذاشت. در بررسی که توسط پارسا یکتا (۱۰) و باهدف ارزیابی درونی در دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال ۱۳۸۴ صورت گرفته مشخص شده که میانگین کل نتایج ارزیابی

حد نسبتاً مطلوب قرار دارند اما درصد مطلوبیت در مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان بالاتر است که می‌تواند به نوع سؤالات و نوع نگرش و توقع پاسخ‌دهندگان و سهل‌گیری یا سخت‌گیری ارزیابان ارتباط داشته باشد.

دریک مطالعه دیگر از نوع ارزشیابی بیرونی که توسط سامانی و زحل تحت عنوان «ارزشیابی بیرونی - درون دانشگاهی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی قزوین» انجام شد ۸ حوزه تحت عناوین: رسالت و اهداف هیئت‌علمی - برنامه آموزشی - مدیریت و سازمان‌دهی - منابع آموزشی - فراگیران - سنجش و ارزشیابی و پژوهش بررسی شده‌اند، که در آن مطالعه در حوزه‌های هیئت‌علمی و منابع آموزشی نامطلوب و در حوزه‌های رسالت و اهداف، مدیریت و سازمان‌دهی، فراگیری و پژوهش نسبتاً مطلوب و در حوزه‌های برنامه آموزشی و سنجش و ارزشیابی مطلوب گزارش شده است (۱۴). مطالعه حاضر را می‌توان با این مطالعه از نظر حوزه‌های رسالت و اهداف، مدیریت، هیئت‌علمی، آموزش فراگیران مقایسه نمود که در مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان در هیچ‌کدام از حوزه‌ها وضعیت نامطلوب ارزیابی نشده و در حوزه اهداف و رسالت وضعیت مطلوب و در بقیه حوزه‌ها وضعیت نسبتاً ارزیابی شده است. تفاوت در میزان‌های مطلوبیت را می‌توان به سوابق دانشکده‌ها، تفاوت در سطح واقع‌بینی ارزیابان و پاسخ‌دهندگان و نوع سؤالات مرتبط دانست.

ازنقطه‌نظر مقایسه و بحث در خصوص نتایج حاصل از این مطالعه با مطالعات خارج از کشور می‌توان به مقایسه با مطالعه‌ای که در سال ۲۰۰۸ توسط گروه پرستاری بهداشت جامعه و مرکز تحقیقات بین‌المللی آموزش پزشکی دانشگاه توکیو ژاپن و کالج پرستاری شهر کوبه ژاپن (۱۵) و تحت عنوان «ارزشیابی برنامه‌های رشته دکترای پرستاری در ژاپن با کمک اعضای هیئت‌علمی و فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی آنان» انجام شد، که در آن پرسشنامه‌هایی جهت ارزیابی برنامه‌های رشته دکترای پرستاری در ژاپن تدوین و در میان ۳۰۵ عضو هیئت‌علمی توزیع شد که ۸۵ نفر آنان (۲۷/۹) به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. در این مطالعه ۷۰ درصد شرکت‌کنندگان از وجود سیستم مدیریتی برای اطمینان از نظارت منظم و مناسب جهت پیشرفت دانشجویان مخالف یا بشدت مخالف بودند. البته بیش از ۸۰ درصد آنان به وجود اهداف روشن در برنامه گروه و برنامه درسی خودشان و محیط حامی یادگیری امتیاز بالایی دادند. شرکت‌کنندگان امتیاز کمی به تعداد اعضای دانشکده و زیرساخت‌های پژوهش و منابع مالی و کارکنان فنی و پشتیبانی دادند (۱۵). در بررسی مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان میانگین رضایت اساتید و اعضای هیئت‌علمی در مورد رسالت و اهداف دانشکده ۸۵/۷ درصد می‌باشد و ۷۸/۶ آنان از وضعیت منابع و امکانات دانشکده رضایت داشتند و میانگین رضایت آنان از وضعیت

مطلوب بود. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در مؤلفه‌های اهداف و رسالت و فرایند یاددهی - یادگیری، مطلوب و در دانشجویان نامطلوب و در بقیه نسبتاً مطلوب بوده است. گروه مدارک پزشکی در مؤلفه‌های رسالت و اهداف و فرایند یاددهی - یادگیری و ساختار سازمانی و مدیریت مطلوب، در پژوهش نامطلوب و در بقیه نسبتاً مطلوب بوده است. در کل گروه‌های آموزشی دانشکده مذکور، تمام عوامل به‌جز پژوهش در وضعیت نسبتاً مطلوبی گزارش شده است.

در پژوهش دیگری که توسط شهابی نژاد و همکاران (۱۲) و با هدف ارزیابی درونی گروه پرستاری دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان در سال ۱۳۸۹ به انجام رسیده، گروه پرستاری از نظر اهداف و جایگاه سازمانی، هیئت‌علمی، فرآیند یاددهی - یادگیری و آموزش بالینی در حد مطلوب و از نظر دانشجویان، دوره‌های آموزشی و برنامه‌های درسی و غیردرسی، تجهیزات آموزشی، پژوهشی، آزمایشگاهی و تشخیصی در حد نسبتاً مطلوب و از نظر طرح‌های پژوهشی در حد نامطلوب ارزیابی شده‌اند. نتایج این مطالعه با مطالعه مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان تقریباً مطابقت دارد، از آنجاکه در هر دو مطالعه دانشجویان، هیئت‌علمی و تجهیزات و امکانات در حد نسبتاً مطلوب و از نظر اهداف سازمانی در حد مطلوب قرار دارند. البته سوابق و شرایط دانشکده پرستاری، مامایی و پیراپزشکی رفسنجان از یک‌سو و زمان دو مطالعه از نظر تحول در فرایندهای یاددهی و یادگیری و استفاده از امکانات آموزشی می‌تواند در همگرایی نتایج دو مطالعه دخیل بوده باشند.

آشوریون و همکاران (۱۳) پژوهشی تحت عنوان «ارزشیابی درونی برنامه رشته پزشکی عمومی اصفهان مبتنی بر استانداردهای پایه وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، ارائه مدلی جهت اجرای ارزشیابی و تجزیه و تحلیل نتایج» در سال ۱۳۸۸ انجام دادند که نتایج نشان داد: در حوزه رسالت ۷۰ درصد، برنامه آموزشی ۸۰ درصد، هیئت‌علمی ۷۴ درصد، منابع ۵۴ درصد، مدیریت عالی و اجرایی ۷۵ درصد، دانشجو ۳۴ درصد، ارزشیابی ۶۱ درصد و در کل، ۵۷ درصد از نشانگرها مطلوب بودند (۱۳). در پژوهش حاضر بالاترین درصد انطباق از نظر رعایت شاخص‌ها در حوزه رسالت و اهداف بوده است (۸۳/۱۲ درصد) که در مقایسه با مطالعه آشوریون و همکاران می‌توان گفت سطح اهداف و رسالت پیش‌بینی شده در رشته پزشکی عمومی اصفهان با توجه به قدمت سابقه و اهمیت دانشگاه و دانشکده مربوطه بسیار بالاتر از مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان و لذا دستیابی و انطباق آن با استانداردهای پایه مربوطه مشکل‌تر است. در حوزه مدیریت دانشکده پزشکی اصفهان در درجه مطلوب و مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان در حد نسبتاً مطلوب قرار دارد. در حوزه‌های هیئت‌علمی و منابع و امکانات هرچند هر دو دانشکده در

اعتباربخشی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور، اجرای سالیانه ارزشیابی انجام‌شده حاضر و در صورت امکان انجام ممیزی آموزشی را در این دانشکده توسط پژوهشگران بعدی و یا بررسی در قالب انجام خودارزیابی از سوی مسئولین آموزشی این دانشکده پیشنهاد می‌کند.

پژوهشگران در پایان و بر اساس مجموع یافته‌های به‌دست‌آمده از مطالعه حاضر، وضعیت مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان را بر اساس شاخص‌های مدل بومی اعتباربخشی دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور در حد نسبتاً مطلوب ارزیابی می‌کنند. با این وجود مشکلات و کاستی‌های قابل‌توجهی در برخی از حوزه‌ها و شاخص‌ها مشهود می‌باشد که نیازمند توجه و اقدام مسئولین آموزشی مجتمع جهت طرحی و اجرای مداخلات ارتقایی می‌باشد.

تشکر و قدردانی

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از همکاری دانشجویان، اساتید، مدیران و پرسنل مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان و نیز از حمایت‌های مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تبریز نهایت تشکر و قدردانی را به عمل آوریم. لازم به ذکر است که مقاله حاضر با کد ۱۰۲۱۴ در مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی تبریز به تصویب رسیده است.

References:

1. Einoallahi B. The role of assessment in improving the quality of education in medical universities. Proceedings of the fourth Conference on Medical Education 2011: 54-5.
2. Habibzadeh S, MahmoudiFar Y. Internal evaluation of Midwifery in Islamic Azad University of Mahabad. Euro J Exp Bio 2012;2(4): 1175-80.
3. Fitzpatrick JL, Sanders JR, Worthen BR, editors. Program evaluation: Alternative approaches and practical guidelines. 1st ed. New York: Longman Press; 2004.
4. Mahmoudifar Y, ESMAEILI H, HABIBZADEH S, SALEHI K. Internal evaluation of nursing department in Islamic Azad University of Mahabad. Educ Strategy Med Sci 2009;2(2): 14-5.

آموزش دانشجویان ۸۰/۳ درصد می‌باشد. می‌توان گفت تفاوت در نحوه مطالعه و سطح توقع و نگرش در دو کشور ایران و ژاپن و اساتید دو دانشکده و اهداف و برنامه‌های از پیش تعیین شده و نوع سؤالات پرسشنامه‌ها از دلایل اختلاف در میزان رضایت‌هاست.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به مشکل بودن فرایند گردآوری داده به سبب استفاده از رویکرد سرشماری اشاره نمود چراکه لازم بود به دلیل کم بودن تعداد دانشجویان، اساتید، مدیران و کارمندان از تمامی آنان داده‌های موردنیاز اخذ گردد. دیگر اینکه تعدد و تفاوت پرسشنامه‌ها (مخصوص مدیران، اساتید، دانشجویان، کارکنان، مستندات و مشاهدات) موجب شد که برای هر رده مستندات و مشاهدات در قالب پرسشنامه به تعداد نفرات آن رده جمع‌آوری شود.

با توجه به اهمیت موضوع ارزشیابی در مراکز آموزشی و نیز تأثیر اعتباربخشی بر بهبود مستمر کیفیت در این عرصه، پژوهشگران پیشنهاد می‌کنند که پژوهش‌های مشابه مطالعه حاضر در قالب ممیزی در عرصه‌های مختلف آموزشی به‌ویژه حوزه آموزش پزشکی به‌مورد اجرا در آید تا از این طریق، مشکلات و کاستی‌های احتمالی سیستم‌های آموزشی شناسایی شده و جهت مرتفع نمودن آن‌ها اقدام شود. همچنین پژوهشگران، جهت بررسی روند انطباق مجتمع آموزش سلامت شهر بوکان با استانداردهای تدوین‌شده در مدل ملی

5. Shulha LM, Caruthers FA, Hopson RK. The program evaluation standards: A guide for evaluators and evaluation users: Sage; 2010.
6. Saberian M, Haji Aghajani S, Ghorbani R, Malek M. Instructors' point of view about lesson planning, Semnan Medical University, 2002. JBUMS 2003;5(5): 33-6.
7. Mohabuth AQ. Development of an Educational Audit Tool as a means to ensure the quality and standard of Work-based Learning (WBL) Practice Placement. WEI International Academic Conference Proceedings Orlando, USA: WBL Unit, Centre for Professional Development and Lifelong Learning, University of Mauritius, Reduit, Mauritius; 2013.
8. Tabrizi JS, Farahsa S. How Evaluation and Audit Is Implemented in Educational

- Organizations? A Systematic Review. Res Dev Med Educ 2015;4(1): 3-16.
9. Blackmore JA. A critical evaluation of academic internal audit. QAE 2004;12(3): 128-35.
  10. Yekta P. Internal evaluation in Faculty of Nursing and Midwifery of Tehran University of Medical Sciences. Hayat 2005;11(2): 71-8.
  11. Yarmohamadian M. Internal Evaluation of Departments in the School of Management and Medical Informatics, Isfahan University of Medical Science. IJME 2006;6(1): 125-33.
  12. Ansari MSA, Negahban T, Sadeghi T, Halakoi M, Soltani A, Alidalaki S, et al. Internal Evaluation of Nursing Course in Rafsanjan University of Medical Sciences. JRUMS 2003;12(5): 353-64.
  13. Ashorion V, Pode VD, Shams B, Esmaili A, Asilian A, Nasri P, et al. Internal evaluation program General Medicine at Esfahan Based on Basic standards Ministry of Health, Treatment and Medical Education a Model for evaluation and analysis of results. JME 2010;10(7): 552-65
  14. Samani S, Zohal M. External assessment - Intra College of School of Nursing and Midwifery, Qazvin University of Medical Sciences. JMED 2015;7(1): 44-54.
  15. Arimoto A, Gregg MF, Nagata S, Miki Y, Murashima S. Evaluation of doctoral nursing programs in Japan by faculty members and their educational and research activities. Nurse Educ Today 2012;32(5): e1-e7.

EVALUATION THE EDUCATIONAL STANDARDS OF BOUKAN HEALTH EDUCATION CENTER DURING 2016 ACADEMIC YEAR

Mohammad Saleh Zarei Eichi¹, Abolghasem Amini², Ahmad Poorabbas³

Received: 05 Apr, 2018; Accepted: 26 June, 2018

Abstract

Background & Aim: Evaluation is an overall process of systematic analysis that can lead to arbitration and offering the quality assurance of one higher education institution that yields continuous quality improvement. So this study aimed to evaluate the status of Boukan Nursing Educational Center.

Materials & Methods: This cross-sectional study was done by the inclusion of all of the managers, faculties, students, and staff using the national educational accreditation tool for Iranian university of medical sciences. First, the descriptive analysis was done on data and the obtained results reported as frequency and percentage for qualitative variables, the mean and standard deviation for quantitative. The results categorized and reported for all dimensions separately after determining cutoff points.

Results: The study results showed that the mean desirability level for the students, faculties, managers, and the staff was 65, 79, 76, 70 and 70 percent respectively. The highest compliance level was allocated to the faculties and the lowest level was among the students. The mean compliance level was 72 percent. Results regarding the evaluation of various dimensions indicated that the highest compliance level was allocated to "Mission and Goals", "Continuous education of educated people" and "students' education"; and the lowest level was for "management", "faculty members" and "clinical education" respectively.

Conclusion: Finally, the study results show that the status of this faculty is relatively desirable, but with some needs for improvement in some areas such as management and education.

Keywords: Evaluation, Medical Education, Standards

Address: Medical Education Group, Tabriz University of Medical Sciences-Iran

Tel: (+98) 9144825275

Email: zariy_m@yahoo.com

¹ MA Student of Medical Education, Tabriz University of Medical Sciences & Health Services (Corresponding Author)

² Assistant Professor, Medical Education Research Center, Research Center for Health and Safety, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran

³ Instructor, Medical Education Research Center, Research Institute for Health Management and Safety Promotion, Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran